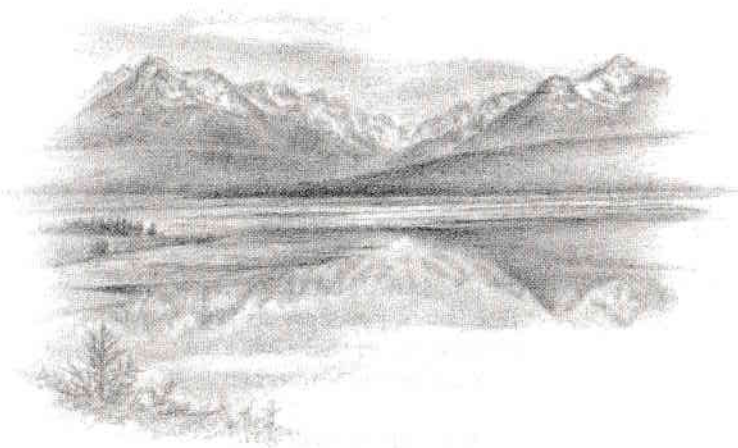

SARAH LARK

O SPERANȚĂ
LA CAPĂTUL LUMII

Traducere din limba germană
CORNEL STOENESCU

CAPITOLUL 1

Lagărul pentru refugiați din apropiere de Teheran, Persia

– Unde este Luzyna?

Adam, care locuia pe latura vestică a barăcii, se proțăpi cu respirația tăiată în fața Helenei. Alergase.

– Habar nu am.

Helena își ridică fără nicio plăcere privirea de pe lucrul de mână. Până acum stătuse liniștită la soare, bucurându-se că scăpase din înghesuiala adăpostului. Ieri plouase și locatarii nu putuseră să iasă. Sora Helenei se plânsese că disciplina impusă în lagăr nu îi permitea să îl viziteze pe Kaspar, prietenul ei, cazat într-una dintre barăcile pentru bărbați. Luzyna se certase cu fata care avea patul lângă al ei și se enervase din cauza femeii care dormea vizavi, care vorbea singură. Helena se bucurase când, de dimineață, Luzyna reapăruse la muncă, la bucătăria de campanie, dar acum Adam îi tulburase liniștea. Se părea că sora ei avea din nou probleme.

– Nu este la bucătărie? întrebă resemnată Helena.

– Trebuia să se ducă la medic, o informă tânărul clătănând din cap. Cel puțin așa i-a spus bucătăresei. Lagărul avea și un mic spital. Adam, un băiat blond și subțirel, de vreo cincisprezece ani, cu fața plină de pistrui, se sprijinea nervos când pe un picior, când pe celălalt și adăugă: Zicea că la prânz va fi înapoi. Nu a apărut

Reîncă, dar eu nu vreau să o trădez. Deci dacă nu trebuia să meargă la medic...

Helena oftă. Mereu se întâmpla așa. Nimeni nu voia să îi facă greutateți Luzynei. Tânăra găsea totdeauna pe cineva care să îi acopere greșelile.

– Nu avea nicio programare la medic, spuse Helena și începu să își strângă lucrul de mână.

Șorțul pe care îl cususe la mașină, la cursul de croitorie, nu arăta prea bine și mai era și pătat, pentru că se tot înțepase la degete. Cu siguranță că nu se pricepea la această meserie.

– Cel puțin mie nu mi-a spus nimic despre așa ceva. Dar este draguț din partea ta că nu vrei să o părăști. Stai să duc trusa de cusut și voi veni să te ajut.

Helena se ridică, intră în baracă încercând să își acomodeze privirea cu întunericul din încăperea mare, care avea doar câteva ferestruici. Trebuia să fie atentă să nu se împiedice de lucrurile celor cazați aici, depozitate în spațiile înguste dintre paturi. Baraca era supraaglomerată și priciurile atât de apropiate, încât îți deranjai vecinul și când te răsuceai în culcuș.

Helena se trezea aproape în fiecare noapte, pentru că Luzyna avea un somn agitat. Precum mulți dintre fugarii polonezi care, după perioada din Siberia, fuseseră acceptați în Persia, avea și ea coșmaruri. Acum erau în sfârșit în siguranță, dar trecutul îi urmărea. Până în toamna anului 1939, când rușii intraseră în țara lor, după funestul pact pe care Stalin îl încheiase cu Hitler, ei trăiseră ca niște cetățeni polonezi ireproșabili. Pentru a rusifica complet estul Poloniei, dictatorul dispusese deportarea în lagărele din Siberia a unei mari părți a populației poloneze. Dar în iunie 1944 Germania a încălcat tratatul de neagresiune care făcuse posibilă anexarea Poloniei răsăritene. Stalin fusese astfel silit să se asocieze cu aliații, pentru a-i ține piept lui Hitler, ceea ce a creat condițiile stabilirii de legături diplomatice cu guvernul polonez din exil. Ca urmare a

tratativelor, s-a ajuns la amnistierea polonezilor din Siberia. Helena și Luzyna erau libere! Cu sprijinul nou întemeiatei armate poloneze, recrutată dintre foști deportați, surorile au ajuns în Persia. Această țară se afla sub controlul aliaților, iar polonezii au dobândit aici statut de refugiați. În statul din sud-vestul Asiei, nimeni nu a atentat la viața Helenei și a Luzynei, totuși tinerele nu uitau suferința din anii trecuți.

Helena a ajuns la adăpostul pe care îl împărțea acum cu sora ei. Trase deoparte perdeaua improvizată din pături, cu care despărțiseră minusculul lor spațiu intim de dormitorul comun, și aruncă pe pat trusa de cusut. După care, împreună cu Adam, se grăbi să ajungă la bucătăria lagărului. Soarele se ridicase deasupra munților acoperiți cu zăpadă, era amiază și bucătarii pregătiseră mâncarea. Refugiații așteptau nerăbdători. Aici, în Persia, primeau zilnic trei mese consistente, care pentru ei reprezentau o mică minune. În Siberia fuseseră lăsați ani la rând să flămânzească.

Bucătăria de campanie se afla cam la o sută de metri de barăcile în care erau adăpostiți oamenii. Adam și Helena ajunseră acolo pe un drum larg, bătătorit. De fapt, lagărul fusese cazarmă pentru aviația persană. Construcțiile principale, din cărămidă, erau mult mai solide decât barăcile și aveau de jur împrejur un zid galben, rezistent, nu un gard urât din sârmă ghimpată, precum cel ridicat în grabă în jurul barăcilor. Cele patru clădiri se dovediseră neîn-căpătoare pentru numărul mare de refugiați. Oamenii fuseseră inițial adăpostiți în corturi, apoi în barăcile ridicate în grabă. Cazarma adăpostea acum spitalul, școala și atelierile.

Armata pusese la dispoziția refugiaților două bucătării de campanie și un cort-bucătărie. Acum, în caldă vară persană, ajutoarele care lucrau aici erau mulțumite. Le plăcea să stea la soare în fața cortului sau la umbra copertinei lui, unde curățau cartofii ori tăiau legumele pentru supă. După anii de frig siberian, oamenii profitau de fiecare rază de soare. Firește că ar fi fost și mai frumos dacă ar fi

existat câțiva pomi ori câteva straturi cu flori. Dar nu se mai pierduse timpul cu decorarea bazei. Oricum, se bucurau de priveliștea vârfurilor îndepărtate ale munților Elburz, la poalele cărora se găsea lagărul.

– Și micuța Luzyna? întrebă tendențios un tânăr de la bucătărie, când Adam și Helena veniră să ia mâncarea ca să o împartă. Doi bărbați tineri le încărcară lor și distribuitorilor de la celelalte barăci cărucioarele cu căldări cu macaroane și cu gulaș din conserve. Nu era ea de serviciu? mai întrebă acesta.

Helena răspunse sobră:

– Sora mea a trebuit să meargă la medic, îi răspunse din vârful buzelor.

Cel de-al doilea ajutor râse:

– Ce medic? Am văzut-o în spatele remizei, în urmă cu puțin timp, cu Kaspar al ei. O fi confundat spitalul cu atelierul de reparații?

Kaspar, care avea optsprezece ani, se ocupa de întreținerea autocamioanelor cu care se transportau alimentele și nou-veniții în lagăr. Îi plăcea ce făcea, în vreme ce Luzyna ura munca la bucătărie. Nu se oferise ea voluntară, ci cedase presiunilor surorii mai mari, așa că acum trăgea chiulul de câte ori putea. Helena regreta că o silise să lucreze acolo, dar considera că fata de șaisprezece ani trebuia să facă ceva dacă tot nu voia să frecventeze școala și nu era interesată de croitorie, meserie pe care Helena o acceptase scrâșnind din dinți. Luzyna nu voia nici să își îmbunătățească cunoștințele de limba engleză sau să învețe franceza ori persana. Părea hotărâtă să nu facă nimic, ci să se lase dusă de val și să se bucure de paradisul în care nimerise.

Helena privi în jur, înainte de a împinge căruțul tras de Adam. Ei nu i se părea lagărul un paradis, deși era, fără îndoială, cel mai bun loc în care ajunsese de la deportarea din Polonia. Era mai puțin impresionată de impunătoarele vârfuri înzăpezite ale munților, care se zăreau printre colinele înverzite și plantațiile de curmalii, și mai

mult de tristele barăci și poteci ale lagărului plin de oameni dezrădăcinați. Și chiar dacă îi făceau plăcere excursiile la Teheran, care se află la doar patru kilometri, se simțea străină în animata metropolă. Haosul de pe străzi, șoferii de automobile care conduceau aiurea, camioanele și carele trase de măgari și de boi o speriau, iar tocmelile din bazare, muzica pițigăiată, strigătele muezinilor din moschei și oamenii în șalvari, straie lungi și turbane ciudate îi creau o senzație de nesiguranță.

Helena ar fi putut să admire splendidul palat al șahului, dar ea nu era deloc încântată, ca Luzyna, de elegantele magazine din partea vestică, occidentalizată, a orașului, de hainele din mătase și de cosmeticele rafinate ale femeilor care hoinăreau pe acolo. Atunci când străbătea luxoasele străzi, mai degrabă se jena de modesta ei îmbrăcăminte din bumbac. După ce au fost despăducheați în lagărul de tranzit din orașul-port Pahlawi, refugiații au primit haine noi. Cele mai multe pulovere, paltoane și pardesie nu erau potrivite ca măsură sau erau prea călduroase pentru vara persană. În comparație cu femeile din Teheran, Helena se simțea ca rătușca cea urâtă, pe când Luzyna arăta ca o prințesă și dacă se îmbrăca în pânză de sac. Sora ei era deja o frumusețe și era conștientă de asta. Luzyna avea ferma convingere că odată va avea lumea la picioare. Nu amintea de țâncul care scâncea agățat de Helena când soldații ruși îi smulseseră familia din încăpătoarea locuință din Lemberg, îi loviseră tatăl și îi batjocoriseră mama.

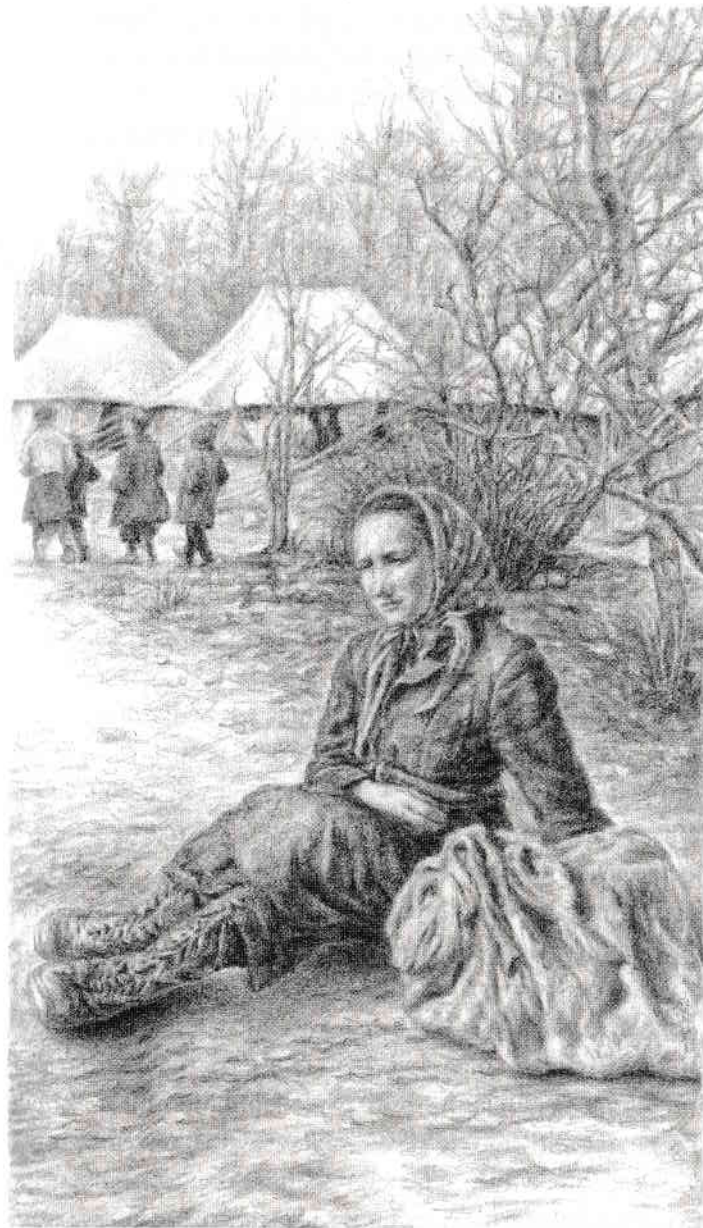
Helena nu înțelegea nici astăzi de ce Stalin îi alungase atât de brutal din partea de est a Poloniei, după ce convenise cu Adolf Hitler asupra împărțirii țării. Până atunci trăiseră pașnic cu ucrainenii și bielorușii, care în această regiune a Poloniei erau majoritari. Tatăl Helenei, stomatolog, îi tratase în mod egal pe toți, iar mama ei îi învățase engleza și franceza și pe copiii ucraineni și ruși. Totuși, rușii declaraseră sute de mii de cetățeni polonezi drept dușmani de clasă și ai poporului. Aceștia nu au înțeles ce li se întâmplă când au

Re fost scoși din casele lor, urcați în vagoane pentru transportul vitelor și trimiși în nord.

Familia petrecuse următorii doi ani în localitatea siberiană Workuta. Helena, care pe atunci avea paisprezece ani, muncise din greu împreună cu părinții în păduri și uneori și în mină. Pe Luzyna o crescuseră din micile lor rații de hrană. Helena își amintea de Siberia doar ca de un iad înghețat, unde temperaturile scădeau uneori până la minus cincizeci de grade. Noaptea membrii familiei dormeau toți la un loc, ca să se încălzească. Au luptat cu frigul, cu paraziții, cu foamea. Tatăl Helenei a murit o jumătate de an mai târziu într-un accident de mină. Mama ei se agățase totuși de viață chiar și când, tușind și cu febră mare, abia mai putea merge în păduri și abia ținea toporul și ferăstrăul în mâini. Dar murise și ea cu câteva luni înainte de eliberare. Helena încă își mai amintea cum ea și Luzyna se lipiseră de mama lor pe priciurile lor înguste și tari, pentru a o încălzi. La un moment dat Luzyna adormise, dar Helena își veghease mama, îi urmărise respirația precipitată și îi ascultase ultimele cuvinte: „Ai grijă de Luzyna, Helena! Acum tu trebuie să ai grijă de sora ta. Promite-mi că nu o vei lăsa singură... Luzyna merită ceva mai bun, trebuie să trăiască... micul meu soare, lumina mea...”

Helena promisese și își învinsese vechea durere. Din nou fusese vorba doar despre Luzyna, luminosul, încântătorul inger blond cu ochi ca azurul, preferata întregii familii. Helena nu le putea reproșa părinților ei că pe ea o neglijaseră. Dimpotrivă, Maria și Janek Grabowski le acordaseră ambelor fiice multă atenție. Interesul Helenei pentru limbi și literatură fusese tot atât de susținut ca bucuria Luzynei pentru muzică și dans. Helena își amintea de multele ore în care studiasă cu mama ei engleza și franceza, sau în care citise cu tatăl ei cărțile preferate. Își mai amintea și cum se lumina chipul tatălui ei atunci când Luzyna apărea brusc ca o zvârlugă, pentru a povesti ori a interpreta ceva. Văzuse și mândria din privirile mamei când Luzyna ieșise la rampă pentru prima dată, la

școala de muzică – la zece ani era deja o bună pianistă. Toți îi felicitaseră atunci pe soții Grabowski, pentru frumoasa și talentata lor fiică, iar Helena fusese lăsată deoparte.

Pentru ea, părinții nu primiseră niciodată felicitări. Nu era lipsită de farmec, dar nu sărea în ochi. Helena Grabowski avea păr castaniu, neted, care se șuvița ușor dacă nu era spălat zilnic. Avea un chip cu trăsături regulate, ochii depărtați și mari, dar de o culoare banală, de porțelan albastru. Spre deosebire de sora ei mai tânără, care îi impresiona pe toți, ea era cuminte și supusă.

După moartea mamei, Helena făcuse toate eforturile pentru a-și ține fâgăduiala. Își micșorase tot mai mult propria rație de mâncare și muncise din greu pentru a-și hrăni sora. Dacă nu ar fi fost eliberate, ar fi murit și ea, fără nicio îndoială. Pentru ele, Persia fusese salvarea, Luzyna vorbea încă cu mare entuziasm despre lagărul de tranzit de pe malul râului Pahlawi. În sfârșit, aveau mâncare suficientă, copiii se jucau în nisipul cald și puteau să înoate în apa Mării Caspice. Amintirile Helenei nu erau tot atât de senine. Îi părea rău după ultimele lucruri ale părinților, care în urma măsurilor de carantină fuseseră arse pe plajă. Printre acestea se aflaseră fotografii și scrisori, amintiri de neprețuit. Helena privise suspinând cum vântul împrăștiat cenușa pe plajă. Pentru Luzyna, Persia putea să fie un paradis, pentru ea însăși rămânea o parte a coșmarului început cu deportarea lor din Lemberg.

Acum împingea cu toate puterile căruciorul. Era încă slabă și lipsită de puteri și încerca să nu se gândească la viitor. Se spunea că războiul se va încheia curând. Poate vor reuși să se întoarcă în Polonia, unde să își reia viața.

În fața barăcii, oamenii așteptau masa, cei mai mulți, răbdători și indiferenți. Refugiații adulți păreau îmbătrâniți și consumați, deși cei mai mulți erau de vârstă mijlocie. Cine nu venise în Siberia tânăr și capabil de muncă nu supraviețuise deportării. Foarte mulți oameni erau bolnavi când au ajuns în Persia și mii dintre ei muriseră

în spitalele din Pahlawi și Teheran, în ciuda eforturilor medicilor persani, indieni și englezi să îi salveze. Helena se gândea că ele trebuiau să îi mulțumească cerului că se salvaseră, însă îi lipsea smerenia necesară să facă asta. Nu putea să creadă că Dumnezeu chiar le voia binele. În definitiv, El ar fi putut să împiedice deportarea.

Adam începu să împartă mâncarea și Helena îi spunea fiecăruia o vorbă bună, când îi umplea castronul din tablă ori din aluminiu cu un polonic cu gulaș și paste. Pe la capătul cozii era și Luzyna. Când îi întinse castronul, sora sa îi surâse irezistibil.

– Ce amabil din partea ta că m-ai ajutat!

Luzyna avea o voce clară, melodioasă.

Helena se încruntă.

– Nu am făcut-o pentru tine, ci pentru oamenii care altfel ar fi trebuit să mai aștepte masa! îi reproșă ea. Unde ai fost, Luzyna? Doar nu la doctor, nu? Toate minciunile și chiulurile acestea... nu le mai pot suporta! Nu te gândești la ce ar fi spus părinții noștri despre asta? Știi cât de conștiincioși erau mama și tata. Le-ar fi fost rușine de comportamentul tău!

Luzyna ridică din umeri. La ea, până și acest gest era fermecător. Își strânsese la ceafă părul ondulat. Hainele ei erau cam vechi și uzate, dar i se potriveau. Tânăra și le aranjă puțin și acestea se așezară și mai bine pe ea. Sub rochia de muselină i se profilau formele feminine. Helena constată cu invidie că sânii surorii ei erau mai mari decât ai ei, care avea nouăsprezece ani.

– Mama și tata sunt morți, ripostă arogant Luzyna. Nu le mai poate fi rușine. Și chiar de ar fi trăit, acum ar fi avut alte treburi.

Helena clătină severă din cap.

– Fără nicio îndoială! Tatăl nostru ar fi lucrat ca stomatolog în lagăr, iar mama ca profesoară. Cu siguranță că nu ar fi umblat hai-mana și...

– Nu s-ar fi bucurat de viață? întrebă Luzyna țăfnoasă. Ce este atât de rău în asta? Până acum am avut destul parte de muncă și de foame. Atunci de ce nu am trăi simplu de azi pe mâine?

– Și mai târziu? Nu vom rămâne veșnic aici, în lagăr, nu ți se va servi veșnic masa. Mai târziu...

– Mai târziu poate că vom fi cu toții morți! spuse încăpățanată Luzyna, apoi apucă polonicul, își puse mâncare în castron și se întoarse să plece. Este încă război și nu se știe cum se va termina. Soldații spun că americanii lucrează la o armă cu care pot prefaca în cenușă întreaga lume. Iar germanii fac același lucru. Când o vor realiza... Puff!

Luzyna făcu un gest semnificativ cu mâna înainte de a pleca, probabil, din nou în direcția remizei ori spre baraca lui Kaspar, pentru a mânca împreună cu tânărul.

Helena privi tristă în urma ei. Nu putea să o contrazică din toată inima și Luzyna nu era singura care avea o asemenea atitudine. În lagăr, foarte puțini își făceau planuri de viitor.

CAPITOLUL 2

După ce toată lumea și-a primit mâncarea, Helena și Adam au dus căruciorul la bucătărie, unde au ajutat la spălatul vaselor și la curățenie. Luzyna, care ar fi trebuit să se ocupe de toate acestea, nu se arătă.

– Face pe supărata, comentă Adam când Helena i se plânse de acest lucru. O șterge înainte de munca de dimineață și revine la prânz, ca să primească rațiile suplimentare.

Cei de la bucătărie luau masa după ce terminau toată treaba. Bucătarii și ajutoarele mâncau împreună în cort și primeau de cele mai multe ori și ceva deosebit. Astăzi aveau fructe și desert.

– Face des asta? întrebă resemnată Helena.

Adam confirmă.

– Munca de aici nu îi place deloc, îi luă el apărarea. Ea este... oricum nu este o fată de bucătărie. Spune că vrea să se facă pianistă... Și va ajunge precis, la cât de drăguță este.

– Nici eu nu sunt o fată de bucătărie! interveni Sonia, o tânără care o ajuta pe bucătăreasă. Voiam să devin doctoriță. Acum nu mai este posibil. Chiar dacă la douăzeci de ani mai pot studia. De fapt, nici nu am renunțat. Dar pentru o carieră de pianistă lucrurile nu cred că sunt roz. Pentru asta trebuie să începi devreme și să exersezi, să exersezi, să exersezi... Zilnic, ore întregi. Pe draga de Luzyna nu o văd capabilă de un asemenea zel.